

*Aktualni trenutak
hrvatskog zdravstva III*

Simpozij

MEDICINA, DRUŠTVO, ČOVJEK:

*Živost kritike
Ivana Illicha
(1926.-2002.)
deset godina
nakon njegove
smrti*

Knjižica sažetaka

Rijeka, 6. prosinca 2012.

MEDRI Medicinski fakultet
Sveučilišta u Rijeci

Katedra za društvene i humanističke znanosti u medicini
Hrvatsko bioetičko društvo – Podružnica u Rijeci

Aktualni trenutak hrvatskog zdravstva III

Simpozij

**MEDICINA,
DRUŠTVO, ČOVJEK:**

*Živost kritike Ivana Illicha
(1926.-2002.) deset godina
nakon njegove smrti*

Knjižica sažetaka

Rijeka, 6. prosinca 2012.

Početak u 11,00

Organizacijski odbor simpozija:

- doc. dr. sc. Iva Rinčić (predsjednica)
- doc. dr. sc. Hrvoje Jurić (potpredsjednik)
- Marinka Kruljac (tajnica)
- Domagoj Andrić, dr. med.
- prof. dr. sc. Ante Čović
- prof. dr. sc. Nada Gosić
- prof. dr. sc. Karmen Lončarek
- Franjo Mlinac
- prof. dr. sc. Amir Muzur
- prof. dr. sc. Mirjana Polić Bobić
- prof. dr. sc. Mirko Štifanić

Izdavač

Katedra za društvene i humanističke znanosti u medicini
Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Rijeci

Uredila

Iva Rinčić

Grafičko oblikovanje i tisak

Digital IN, Rijeka

Tiskano u Rijeci, prosinca 2012.

CIP zapis dostupan u računalnom katalogu
Sveučilišne knjižnice Rijeka pod brojem 130106029

ISBN 978-953-6384-93-8

Uvod u temu

Ivan Illich (1926.–2002.) jedna je od onih osoba koju je teško, gotovo nemoguće jednoznačno odrediti. Breme te (ne)određenosti njegove ličnosti prisutno je na različitim razinama: u njegovom porijeklu, onom poznatom (hrvatsko-židovski korijeni), ali i manje znanom (od plemićkog naslova obitelji Illich 1729. do raspodaje obiteljske imovine u drugoj polovici 20. stoljeća), obrazovanju (sa šest su ga godina u Beču proglasili retardiranim, da bi nakon doktorata iz filozofijskih osnova povijesti, u dobi od 30 godina, postao prorektorom Katoličkog sveučilišta u Portoriku), djelovanju (prvu redovničku misu kao katolički svećenik drži 1951. u katakombama, najveću slavu stječe radom u meksičkom CIDOC-u, a kraj života zatječe ga kao profesora na Sveučilištu u Bremenu) ili različitostima njegovog interesa (obrazovanje i školstvo, tehnologija, zdravlje i zdravstveni sustav, patnja i smrt, okoliš, energija, rod, institucije, itd.). O Illichu su pisali mnogobrojni autori/ice (dakako, ne samo njegovi suradnici/e, studenti/ce i sljedbenici/e), njegova su djela izdavali i re-izdavali, Illicha su hvalili, citirali, intervjuirali, odbacivali, kritizirali, osporavali.

Rasprave o Ivanu Illichu i njima potaknuti stavovi sve su samo ne neutralni i kreću se od osude zbog radikalnosti i utopizma do zaraznog žara provociranog njegovim idejama – poput adrenalinskog užitka za koji se ne zna koliko će trajati i kolika će biti kriza apstinencije. Izvjesno je tek jedno – Ivan Illich malo koga ostavlja ravnodušnim.

Nadamo se da je deset godina od njegove smrti (obljetnica se navršila 2. prosinca 2012.) prihvatljiv odmak u nastojanju da na jednom mjestu pokušamo okupiti one koji dijele interes za Illichev život i djelo. Gotovo paralelno s riječkim simpozijem i drugdje se organiziraju skupovi posvećeni Ivanu Illichu (primjerice u Bremenu i Parizu). Interes organizatora za Illicha stoga nije ekskluzivan, niti takvim nastoji biti. Illichev je rad još za njegova života bio prepoznat kao provokativan i vrijedan, a takvim je i danas. Ipak, umjesto općih i općenitih izlaganja njegovih uvijek aktualnih i atraktivnih misli, pozicija koju ovdje nastojimo zauzeti smjera kompleksnijem pristupu. Obrušavajući se na trendove u različitim segmentima suvremenog društva (ukalupljenost i trivijalnost obrazovanja, udaljšavanje medicine od čovjeka, a potom i pretvaranje zdravlja u robu, odbacivanje prirodnosti intrinzične patnje i smrti, uništavanje okoliša, dominacija institucija, funkcioniranje energetskeg sustava i transporta i dr.), Illich utemeljeno, opravdano i argumentirano upozorava na opasnosti koje nas postupno zarobljavaju i mijenjaju našu

suštinu. Iako je upravo kritikom medicinskog sustava kao najveće prijetnje zdravlju Illich postao poznat u svjetskim razmjerima, malo je poznato njegovo kasnije negiranje ostvarenja mogućnosti zdravlja, ne samo u tehničkom, nego i egzistencijalno-ontološkom smislu. Normiran, instaliran i institucionaliziran – moderni se pojam zdravlja nepovratno udaljio od antičkog pojma zdravlja, a slični se procesi prelijevaju i u druga područja naših života. Konačan je rezultat neizbježan – otupljenje poriva, potreba, žudnje, te konačna predaja ljudskosti. U središtu je našeg interesa pitanje je li riječ samo o kritici, radi kritike same, kojoj zasigurno nikada neće nedostajati publike, ili pak o sudbinskom nagovještaju koji možda ne konstruira, ali barem naznačuje mogući izlaz.

Cilj je organizatora ovog skupa okupiti predstavnike/ce različitih profesija i znanstvenih orijentacija zainteresirane za život i rad Ivana Illicha. Preduvjet je to prikupljanja novih informacija i širenja vidika o samom Illichu i njegovim idejama, čime se upravo otvara prostor akademskog, ali i šireg javnog diskursa, ne samo u smislu komunikacije, nego – kako sam Illich kaže – konverzacije. Iako je naglasak ovog simpozija na Illichevom razmatranju pitanja zdravlja i medicine, te njihovog smještaja u kontekstu društva i općenito egzistencije čovjeka, organizatori ne kriju interes i za druge teme iz njegovog neiscrpnog opusa. Ovaj je poziv tako namijenjen svima onima koji svojim izlaganjima žele dati doprinos slaganju mozaika Ivana Illicha kao građanina svijeta, svjedoka epohe, te beskompromisnog kritičara suvremenosti, ali i idealista.

Doc. dr. sc. Iva Rinčić

U susret simpoziju

Promocije recentnih izdanja Katedre za društvene i humanističke znanosti u medicini, Medicinski fakultet Sveučilišta u Rijeci

I. Mirko Štifanić:

Komunikacija liječnik – pacijent: Uvod u medicinu usmjerenu osobi (Zambelli, Rijeka, 2012.)

predstavljaju: Mirko Štifanić (autor)

Gordana Pelčić

Igor Salopek

Martina Šendula-Pavelić

II. *Jabr* sv. 3, br. 6, 2012.

predstavljaju: Nada Gosić (urednica)

Amir Muzur (urednik)

Simpozij – program

MEDICINA, DRUŠTVO, ČOVJEK: Živost kritike Ivana Illicha (1926.-2002.) deset godina nakon njegove smrti

11,00 Otvaranje skupa i pozdravne riječi

I. sekcija (predsjedavaju Iva Rinčić, Petar Jandrić)

- 11,15 – 11,30 **Živka Juričić:**
Od medikalizacije do farmaceutikalizacije društva
- 11,30 – 11,45 **Šime Pilić, Doris Žuro:**
Ivan Illich, medikalizacija društva i stavovi o zdravlju, bolesti i lijekovima
- 11,45 – 12,00 **Darija Rupčić, Ivica Kelam:**
U potrazi za ne-bolestima/Postmoderno shvaćanje bolesti kao biokulturne pojave
- 12,00 – 12,15 **Mirko Štifanić:**
Pismo Ivana Illicha hrvatskim liječnicima i pacijentima
- 12,15 – 12,45 **Rasprava**
- 12,45 – 13,00 Pauza za kavu

II. sekcija (predsjedavaju Frano Barbir, Sofija Vrcelj)

- 13,00 – 13,15 **Iva Rinčić:**
U potrazi za izgubljenim Ivanom Illichem:
problem (de)konstrukcije obiteljske povijesti

- 13,15 – 13,30 **Mijo Korade:**
Shvaćanje mira u Ivana Illicha
- 13,30 – 13,45 **Frano Barbir:**
Optimalno korištenje energije sa socijalnog aspekta
- 13,45 – 14,15 **Rasprava**
- 14,15 – 15,00 Pauza za ručak

III. sekcija (predsjedavaju Hrvoje Jurić, Živka Juričić)

- 15,00 – 15,15 **Marko Mušanović, Sofija Vrcelj:**
Suvremenost teorije obrazovanja Ivana Illich-a
- 15,15 – 15,30 **Ivana Zagorac:**
Protiv *higijenskog* znanja. Illicheva kritika institucije škole
- 15,30 – 15,45 **Petar Jandrić:**
Digitalizirani Ivan Illich: suživot infomacijskih i komunikacijskih tehnologija u kritičkom e-obrazovanju
- 15,45 – 16,00 **Hrvoje Jurić:**
Sloboda, moć, odgovornost. Aktualnost misli Ivana Illicha
- 16,00 – 16,30 **ZAVRŠNA RAPRAVA I ZAKLJUČAK SKUPA**

Sažeci izlaganja

BARBIR FRANO

Fakultet elektrotehnike, strojarstva i brodogradnje - Sveučilište u Splitu

Optimalno korištenje energije sa socijalnog aspekta

Energija je pokretač svake, ne samo ljudske, aktivnosti, pa tako i globalne ekonomije. Često se postavlja relacija između potrošnje energije i gospodarskog rasta. Ivan Illich u svom eseju "Energy i equity" (Energija i pravednost) ustanovljava da pretjerano trošenje energije ne vodi ka boljitku većine. Čak i kad bi čisti oblici energije bili raspoloživi u praktički neograničenim količinama takva upotreba energije bi za društvo bila kao droga čiji postajemo robovi. Na primjeru prometa, Ivan Illich lucidnim razmišljanjem dolazi do fascinantnih zaključaka do kojih se inače može doći samo sveobuhvatnom analizom kompleksnih sustava. Ako se uzme u obzir ukupno vrijeme koje prosječan čovjek provede ili sjedeći u automobilu ili radeći kako bi zaradio za kupnju automobila i za njegovo korištenje, dođe se do zaključka da automobil zapravo nije brži od na primjer bicikla.

Ivan Illich smatra da su potrebna društvena ograničenja u potrošnji energije, te u brzini i količini kretanja kako bi se postigla pravičnija raspodjela energije i svih drugih resursa.

JANDRIĆ PETAR

Tehničko veleučilište u Zagrebu

***Digitalizirani* Ivan Illich: suživot infomacijskih i komunikacijskih tehnologija u kritičkom e-obrazovanju**

Ovaj rad istražuje Illichev koncept suživota u kontekstu obrazovanja u umreženom društvu. On pokazuje da su rijetke informacijske i komunikacijske tehnologije koje potpuno podržavaju suživot, dok prihvatljivost većine tehnologija ovisi o trenutnoj razini tehnološkog razvoja, zakonodavstvu i korištenju. Rad odbija distopijske slike tehnologija karakteristične za rane kritike potekle iz Frankfurtske škole i pokazuje da edukatori imaju potencijal za ostvarenje potencijala za suživot u suvremenim tehnologijama za e-obrazovanje. Na ovim temeljima, rad zaključuje da kritičko obrazovanje treba prigriliti izučavanje informacijskih i komunikacijskih tehnologija kao integralni dio obrazovnih istraživanja.

JURIČIĆ ŽIVKA

Farmaceutsko-biokemijski fakultet - Sveučilište u Zagrebu

Od medikalizacije do farmaceutikalizacije društva

Iako je koncept medikalizacije ušao u literaturu socijalnih znanosti još 70-tih godina prošlog stoljeća, teorijski interes za proučavanjem procesa, konteksta, stupnja, dosega, područja te konzekvenci medikalizacije u posljednje nekoliko godina, veći je nego ikad prije.

S obzirom na to da neprestano raste ne samo broj lijekova već i njihova biotehnoška kompleksnost te da lijekovi, odnosno farmaceutska industrija imaju sve veću ulogu u našim životima, središte se pozornost, pomiče, opravdano, upravo prema istraživanju farmaceutskih aspekata medikalizacije. Za potrebe boljeg razumijevanja negativnih posljedica takvog trenda, koristi se i novi koncept - farmaceutikalizacija (*“pharmaceuticalization”*).

Nedovoljno se, međutim, ističe da je Ivan Illich uz pomoć pojma jatrogeneza (klinička, socijalna i strukturalna) ne samo jasno naznačio, nego i pripremio konceptualni aparat u razumijevanju farmaceutikalizacije. Iz Illichevih analiza, naime, jasno proizlazi da je farmaceutikalizacija jedan od neminovnih modaliteta ili stupnjeva medikalizacije.

JURIĆ HRVOJE

Filozofski fakultet - Sveučilište u Zagrebu

Sloboda, moć, odgovornost.

Aktualnost misli Ivana Illicha

Premda je nemoguće sažeti, a pogotovo u sažetom obliku prikazati širinu i dubinu kojima se odlikuju djela Ivana Illicha, ovo će izlaganje pokušati učiniti upravo to, u nadi da će pritom doći do izražaja bitni momenti Illicheva mišljenja. U tom smislu, autor se fokusira na tri pojma koja bi se mogla iskoristiti kao kristalizacijski faktor svih onih tema kojima se Illich bavio. Radi se o *slobodi*, *moći* i *odgovornosti*. Središnju ulogu pritom igra pojam *moći*, jer Illich je kroz sve svoje knjige, članke i intervjue, kao i kroz djelovanje dokumentirano tek “iz druge ruke”, permanentno radio na raskrinkavanju one moći i onog sistema moći koji upravljaju modernim svijetom ili, preciznije

govoreći, životima pojedinaca i zajednica. To sistemsko i sistematsko, ali – paradoksalno – neuhvatljivo djelovanje moći Illich prati, istražuje, analizira i interpretira u sferama znanosti i tehnike, medicine, obrazovanja, rada, energetike i odnosa prema prirodnom okolišu, religije, rodno obilježenih odnosa, te ekonomije, politike i društva općenito. Iz toga proizlazi, s jedne strane, sasvim osobit zagovor *slobode*, a s druge strane, sasvim osobita kritika pojma *odgovornosti* – nerijetko usuprot uobičajenim kritičkim pristupima i površnim kritičarima kojima su promicale skrivene pretpostavke i nedogledne implikacije moći, slobode i odgovornosti. Može se zaključiti da je Illich dao novi smisao navedenim pojmovima, kao i pojmovima života, humanosti, osobnosti, autonomije, revolucije, itd. Stoga ne čudi da su radikalno-kritičke i slobodarske ideje Ivana Illicha bile i ostale referentnom točkom i inspiracijom mnogim emancipatorski nastrojenim mislećim ljudima, tako da ovom prilikom treba samo ukazati na smjerove njihove aktualizacije.

KORADE MIJO

Hrvatski studiji - Sveučilište u Zagrebu

Shvaćanje mira u Ivana Illicha

Tema mira ne zauzima puno prostora u djelima i idejama Ivana Illicha, a svakako nije jedna od velikih njegovih tema, kao što su medicina, ekologija, energija, školstvo itd. Ipak je Illichevo shvaćanje mira dosta važan dio njegove sveukupne kritike kapitalističkog društva i uklapa se u njegov koncept promjene društvenih i političkih odnosa. On mir zamišlja kao “mir naroda” ili “obični mir”, a glavna mu je teza da se pod izgovorom razvoja i napretka vodi svjetski rat protiv mira siromašnih, protiv narodnoga mira. U referatu se analiziraju Illicheve povijesne refleksije o ključnim pojmovima kao što su *pax romana*, *tregua di Dio*, *pax populi*, *pax oeconomica* i sličnim. Propituju se također njegove ideje o sudbini i položaju mira u suvremenom globalnom, potrošačkom i egoističnom svijetu, te u vremenu kada institucije različitih vrsta i namjena postaju svrha samoj sebi. Na kraju se postavlja pitanje aktualnosti Illichevih ideja o miru naroda u današnjem vremenu i na našim prostorima.

MUŠANOVIĆ MARKO¹, VRCELJ SOFIJA¹

¹*Filozofski fakultet – Sveučilište u Rijeci*

Suvremenost teorije obrazovanja Ivana Illich-a

U radu se razmatra doprinos Ivana Illicha razvoju kritičke pedagogije. Polazeći od teze *sapere aude* Ivan Illich kritički razmatra školski sustav otkrivajući inverzije u zadovoljavanju obrazovnih potreba učenika. Za razliku od škola u kojima je nastava socijalno kontrolirano učenje i život, Illich se zalaže za demonopolizaciju škola, odnosno druge obrazovne aktivnosti koje učenike neće uramljivati u razrede, programe, klupe i druge društveno prihvatljive okvire. Illich je preteča virtualne nastave, interneta, wikipedia-e i mnogih drugih oblika suvremenog obrazovanja koje postoje u prirodnoj i društvenoj čovjekovoj sredini jer je nudio drugačije načine stjecanja znanja i obrazovanja (servisi za upućivanje u obrazovne sadržaje, uvođenje burze vještina i banaka za razmjenu vještina, uspostavljanje mreže radi odabira partnera za učenje te servis za upućivanje na leteće prosvjetne radnike).

PILIĆ ŠIME¹, ŽURO DORIS¹

¹*Filozofski fakultet - Sveučilište u Splitu*

Ivan Illich, medikalizacija društva i stavovi o zdravlju, bolesti i lijekovima

Ivan Illich i danas je, desetljeće nakon smrti, najpoznatiji po svoje dvije knjige: *Deschooling Society* (1971.) i *Medical Nemesis* (1975.). U prvoj knjizi podvrgava radikalnoj kritici obrazovni, a u drugoj zdravstveni sustav u industrijskom društvu. Kao što u prvoj knjizi ukazuje da je formalno obrazovanje nepotrebno i štoviše štetno, tako u drugoj tvrdi da medicina može štetiti zdravlju. Ljudi i ne moraju biti bolesni da bi postali pacijenti. Illich to smatra novom medikalizacijom života koja “stvara bolesno društvo”.

U drugom dijelu rada iznosi se dio rezultata empirijskog istraživanja provedenog u rujnu i listopadu 2012. u Splitu (N=300). U radu se iznose dominantni stavovi ispitanika o zdravlju, bolesti i lijekovima. Većina ispitanika smatra da zdravlje znači odsustvo bolesti (61,4%), dok je nešto manje od

polovine (48,4%) suglasno s tvrdnjom da je nesposobnost za rad znak bolesti. Sedam od 10 ispitanika tvrdi da lijekovi pomažu kvaliteti života ljudi, a osam (od 10) zauzima stav da lijekovi produžuju život.

RINČIĆ IVA

Medicinski fakultet - Sveučilište u Rijeci

U potrazi za izgubljenim Ivanom Illichem: problem (de)konstrukcije obiteljske povijesti

Razmišljati o idejama i stvaralačkoj ostavštini Ivana Illicha (1926.-2002.), danas, deset godina nakon njegove smrti, nije samo potrebnije no što je to ikad ranije bilo, nego i lakše u smislu njihove sveopće mrežne dostupnosti zainteresiranoj publici. Baš kao što doliči Illichu, dostupni materijali uvelike premašuju *mainstream* selekciju poznatih i popularnih izvadaka, stvarajući impresivnu bazu cjelovitih tekstova, prvenstveno zahvaljujući nastojanjima njegovih suradnika/ca s raznih kontinenata i zemalja. Uvrstimo li u traženje Illichevih radova i njihovih ozbiljnih kritika i druge jezike (njemački, talijanski, španjolski, francuski...), rezultati postaju još impresivniji.

Desetogodišnji odmak od smrti Ivana Illicha, kao i činjenica da se skup održava u Hrvatskoj, zemlji Illichevih korijena s očeve strane obitelji, dobar je povod da se, osim o njegovom neiscrpnim idejama, pokuša dati prilog istraživanju njegovog obiteljskog porijekla. Paralelno s bogatim i dostupnim opusom Illicheva rada, široj su javnosti manje poznati i još manje dostupni podaci o povijesti njegove obitelji, kako s majčine, tako i očeve strane.

S time u vezi, u ovom će radu biti izloženi preliminarni podaci istraživanja povijesti obitelji Ivana Illicha, koji bi, u konačnici mogli poslužiti za povlačenje paralela s njegovim kasnijim idejama i stvaralaštvom.

DARIJA RUPČIĆ^{1,2}, IVICA KELAM²

¹*Filozofski fakultet - Sveučilište u Osijeku*

²*Filozofski fakultet - Sveučilište u Zagrebu (doktorand)*

U potrazi za ne-bolestima/Postmoderno shvaćanje bolesti kao biokulturne pojave

Znanstveno zasnovan biomedicinski model, na kartezijansko-mehanicističkoj, istrošenoj iluziji i paradigmi znanja, koji raste enormnom brzinom, promatra bolesti kao predmet i tijelo kao mehanički stroj. Iako je donio napredak i iskorijenio mnoge bolesti, otvara nam i alternativan put ka novom i još uvijek neizvjesnom shvaćanju bolesti kao promjenjivog procesa, koji nastaje prožimanjem kulture i biologije. Tako je bolest zagonetna, neposlušna i subjektivna, za razliku od biomedicinskog shvaćanja bolesti kao kvara mašine. Glavni je cilj promišljanje i razvijanje jedne rasute manjinske tradicije koja razmatra značaj kulturoloških utjecaja na zdravlje i bolesti. Upravo je osjetljiva ravnoteža između bolesti i kulture ono što konstituira neuhvatljivu istinu bolesti i postmoderno shvaćanje bolesti kao bio-kulturne pojave u biokulturnom modelu. Tako su postmoderne bolesti definirane upravo sviješću o tim složenim odnosima kulture i biologije i u tome je i bit razumijevanja posebnosti tzv. postmodernih bolesti, nasuprot prevladavajućem biomedicinskom shvaćanju i sve većim pritiscima farmaceutskih divova, koji u potrazi za novim bolestima, zdrave ljude pretvaraju u bolesne, i tako oduzimaju moć samo-izlječenja i razumijevanja samih sebe. Ivan Illich naglašava sveopću medikalizaciju života i razine zloćudne medicine biomedicinskog modela, koji paralizira proživljeno iskustvo i zasijeca duboko u samu ontološku strukturu čovjeka.

ŠTIFANIĆ MIRKO

Medicinski fakultet - Sveučilište u Rijeci

Pismo Ivana Illicha hrvatskim liječnicima i pacijentima

Iako imamo vrhunski obrazovane liječnike zbog kojih hrvatsko javno zdravstvo u brojnim segmentima funkcionira dobro, kao sustav socijalne države ono je u sve dubljoj krizi. Naime, kroz tzv. reforme nameću mu se novi ciljevi i

ograničenja autonomije liječnika, s jedne strane, te prava pacijenata, s druge strane. To je posljedica odnosa privilegirane kvazi-elite prema tom prevažnom, a sve više zanemarenom segmentu socijalne države. Od samih početaka nastanka kapitalizma na hrvatski način pogoduje se bogatima i članovima političke kaste, a bolesni građani postaju - trošak. U biti, bolesnima se u sve manjem opsegu osigurava brzo, kvalitetno i efikasno liječenje. Što bi o tome rekao Ivan Illich, naš sunarodnjak i jedan od najcitiranijih kritičara tzv. zapadne, tržišne, medicine? U radu se pomoću *Pisma Ivana Illicha hrvatskim liječnicima i pacijentima* pokušava odgovoriti na to pitanje.

ZAGORAC IVANA

Filozofski fakultet - Sveučilište u Zagrebu

Protiv *higijenskog* znanja.

Illicheva kritika institucije škole

Ivan Illich, ustrajan kritičar institucija koje su preuzele cijela područja ljudskoga života te deprivirale čovjeka u njegovoj moći preuzimanja kontrole nad vlastitim životom, posebno se oštro osvrnuo na dominantan sustav institucionaliziranog obrazovanja. Izlaganje će se usmjeriti na argumente na kojima počiva takva kritika, njihove eksplicitne ali i implicitne zaključke te osnovanost Illichevih, na njima zasnovanih, prijedloga. Posebno će pritom doći do izražaja Illichev odnos spram znanja. Način na koji propisano i usustavljeno obrazovanje tretira znanje – čisteći ga, dezinficirajući, dodajući mu mirise koji nemaju veze sa stvarnim životom i uredno slažući na hrpe – za Illicha predstavlja put u društvo oslabljenih pojedinaca, ovisnih o vodstvu institucija, sklonih diskriminaciji, konzumerstvu i gotovim proizvodima. Illich bezrezervno vjeruje u snagu obrazovanja, no snažno ustaje protiv mitova vezanih uz institucionalizaciju znanja, vrijednosti i procesa učenja.

ADRESE SUDIONIKA/CA

BARBIR FRANO

Fakultet elektrotehnike,
strojarstva i brodogradnje
Sveučilište u Splitu
Ruđera Boškovića 32
21000 Split
Hrvatska
tel: 021305953
e-mail: fbarbir@fesb.hr

JANDRIĆ PETAR

Tehničko veleučilište u Zagrebu
Vrbik 8
10 000 Zagreb
Hrvatska
tel: 0998022369
e-mail: pjandric@tvz.hr

JURIČIĆ ŽIVKA

Farmaceutsko-biokemijski fakultet
Sveučilište u Zagrebu
Ante Kovačića 1
10 000 Zagreb
Hrvatska
tel: 0915036040
e-mail: zjuricic@pharma.hr

JURIĆ HRVOJE

Filozofski fakultet - Odsjek za
filozofiju
Sveučilište u Zagrebu
Ivana Lučića 3
10 000 Zagreb
Hrvatska
tel: 016120180
e-mail: hjuric@yahoo.com

KELAM IVICA

Filozofski fakultet - Odsjek za
filozofiju (doktorand)
Sveučilište u Zagrebu
Ivana Lučića 3
10 000 Zagreb
Hrvatska
tel: 0914943775
mail: johns3802@gmail.com

KORADE MIJO

Hrvatski studiji Sveučilišta u
Zagrebu
Borongajska 83d
10 000 Zagreb
Hrvatska
tel: 0916184263
e-mail: mkorade@hrstud.hr

MUŠANOVIĆ MARKO

Filozofski fakultet – Odsjek za
pedagogiju
Sveučilište u Rijeci
Sveučilišna avenija 4
51 000 Rijeka
Hrvatska
tel: 098305439
e-mail: mmusanov@ffri.hr

PILIĆ ŠIME

Filozofski fakultet - Odsjek za
sociologiju
Sveučilište u Splitu
Put iza Nove bolnice 10c
21 000 Split
Hrvatska
tel: 021533541; 0911592720
e-mail: spilic@ffst.hr

RINČIĆ IVA

Medicinski fakultet - Katedra za
društvene i humanističke znanosti u
medicini
Sveučilište u Rijeci
Braće Branchetta 20
51 000 Rijeka
Hrvatska
tel: 051651282
e-mail: iva.rincic@medri.uniri.hr

RUPČIĆ DARIJA

Filozofski fakultet - Odsjek za
filozofiju
Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera
Lorenza Jäggera 9
31 000 Osijek
Hrvatska
tel: 0911545703
e-mail: darija27@net.hr

ŠTIFANIĆ MIRKO

Medicinski fakultet - Katedra za
društvene i humanističke znanosti u
medicini
Sveučilište u Rijeci
Braće Branchetta 20
51 000 Rijeka
Hrvatska
tel: 051651283
e-mail: mirkostif@yahoo.com

VRCELJ SOFIJA

Filozofski fakultet – Odsjek za
pedagogiju
Sveučilište u Rijeci
Sveučilišna avenija 4
51 000 Rijeka
Hrvatska
tel: 098424836; 051265710
e-mail: svrcelj@ffri.hr

ZAGORAC IVANA

Filozofski fakultet - Odsjek za
filozofiju
Sveučilište u Zagrebu
Ivana Lučića 3
10 000 Zagreb
Hrvatska
tel: 016120180
e-mail: izagorac@ffzg.hr

ŽURO DORIS

Filozofski fakultet - Odsjek za
sociologiju
Sveučilište u Splitu
Put iza Nove bolnice 10c
21 000 Split
Hrvatska
tel: 0959140715
e-mail: doris.zuro@gmail.com

